Türk Tarım - Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi

www.agrifoodscience.com
Türk Bilim ve Teknolojisi

Asi Nehri (Antakya) Kıyı Bandı Rekreasyon Alanı Donatı Elemanları ve Kullanıcı Memnuniyetinin Belirlenmesi

Elif Bozdoğan[1*], Sevgi Öztürk[2], Esra Korkmaz[1]

[1*] *Mustafa Kemal Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 31040 Hatay, Türkiye*
[2] *Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 37200 Kastamonu, Türkiye*

M A K A L E B İ L G İ S İ

Geliş 11 Haziran 2014
Kabul 07 Ağustos 2014
Çevrimiçi baskı, ISSN: 2148-127X

Anahtar Kelimeler:
Antakya
Asi Nehri
Kıyı bandı
Donatı elemanı
Kullanıcı memnuniyeti

* Sorumlu Yazar:
E-mail: ebozdogan@mku.edu.tr

Ö Z E T

Bir kentin kimlik kazanmasında önem taşıyan su yüzeyleri, kentin gelişimini yönlendiren, rekreasyonel aktivitelere olanak sağlayan, kentte yaşayanlar üzerinde görsel ve psikolojik etkiler yaratan unsurlardır. Bu çalışmanın amacı, Asi Nehri kıyı bandının donatı elemanları bakımından kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesidir. Bu alan yerleşim bölgelerini ayırması, çeşitli aktivitelere imkan sağlaması ve kent kimliği için önemli olması nedeniyle seçilmiştir. Çalışma Asi Nehri kıyı bandında 2012 Nisan-Temmuz ayları arasında 3 aşamada gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın birinci aşamasında alanda mevcut donatı elemanlarının miktar ve yapım malzemeleri tespit edilmiştir. İkinci aşama kullanıcıya ve kullanıma yönelik bilgiler ile halkın memnuniyet düzeyinin belirlendiği soruları içeren anket çalışmasından oluşmaktadır. Sonuç olarak, çalışma alanındaki donatı elemanlarından en yüksek düzeydeki memnuniyetin ele alınan tüm parametreler bakımından köprüler, en düşük düzeydeki memnuniyetin ise estetik ve fonksiyonel özellikler bakımından işaret/bilgi levhaları ile miktar bakımından çöp kutuları olduğu belirlenmiştir. Çalışma kapsamında, donatı elemanları kullanıcı memnuniyet düzeyinin arttırılmasında kentin tarihi ve kültürel değerleri ile bütünlük sağlanmasının gerekliliği önemli bulunmuştur. Çalışmanın yerel yönetimlere bir veri tabanı oluşturulmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Turkish Journal Of Agriculture - Food Science And Technology, 3(1): 45-52, 2015

Determination of Outdoor Furniture on Coastline Recreation Area of Asi River (Antakya District) and User Satisfaction

A R T I C L E I N F O

Article history:
Received 11 June 2014
Accepted 07 August 2014
Available online, ISSN: 2148-127X

Keywords:
Antakya
Asi River
Coastline
Outdoor furniture
User satisfaction

* Corresponding Author:
E-mail: ebozdogan@mku.edu.tr

A B S T R A C T

Water surfaces which have significant importance for the acquisition of a city identity are the facts that lead the development of city, allow recreational activities and create visual and psychological effects on urban residents. This study has been conducted on Asi River coastline as it's an important zone for Antakya city identity, divides new and old settlement areas and provides various recreational activities. The study conducted within 3 stages between April-July 2012. In the first stage of the study, amount and construction materials of existing outdoor furnitures were revealed. The second stage consists of questionnaire including details about user and usage with questions to determine the user satisfaction. According to the findings, the highest level of user satisfaction was found in bridges by all parameters and the lowest satisfaction level was found in sign/information boards by aesthetic and functional features and waste bins by amount. In this scope, the necessity of integration between city history and cultural values was found to be important so as to increase user satisfaction level from outdoor furniture. In addition, it is thought that this study will contribute to create a database for local governments.

Giriş

Kentleşmeye bağlı olarak değişen günlük yaşam içerisinde insanlar, serbest zamanlarında çeşitli aktiviteler yapmalarına olanak sağlayan rekreasyon alanlarına yönelmiştir. Bu alanlar kent halkına sosyal, kültürel ve sağlık konularında yaşam kalitesini arttırarak, tüm yaş ve statüdeki bireylerin tüm sosyal gruplarla bir araya gelebildiği ortam oluşturarak ve stresin azalmasını destekleyerek katkı sağlamaktadır (Şimşek ve Korkut 2009; EKU 2011). Aynı zamanda bu tür alanlar çevre ile bütünleşerek çevre-insan ilişkilerini kolaylaştıran bir yapı oluşturmaktadırlar (Şişman ve Yetim 2004; Yazıcı 2007; Yıldırım 2011). Kentsel alanlarda spor ve oyun alanları, parklar, piknik alanları vb. rekreasyon alanlarının yanı sıra mevcut su yapıları çevresi de rekreasyonel amaçlarla değerlendirilmektedir. Dünyada akarsu çevresinde kurulan kentlerde pek çok aktivitenin su yapısı çevresinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bir nehirle ikiye bölünen Budapeşte, Lizbon, Paris ve Prag bu özellikleri ile kimlik kazanmış kentler arasındadır (Şekil 1). Türkiye'de Adana (Seyhan), Amasya (Yeşilırmak) ve Antakya (Asi) gibi kentler de bir nehirle bölünmüştür. Bu noktada nehirler, kentlerin kuruluşunda omurga görevi görerek cadde, sokak, park ve diğer mekanların konumlanmasında, kentin gelişimini yönlendirmesinde ve kent kimliğinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır (Hattapoğlu 2004; Kesim ve Özdede 2010; Koçan 2012). Ayrıca, kentte doğal ve ekolojik tampon olma görevi üstlenmiş; kentin sürdürülebilir gelişimi, kent peyzajının çeşitlenmesi ve yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlayan açık alanlar olarak kabul edilmektedir (Önen 2007; Sağlık ve ark. 2012; Zhang ve Wang 2013).

Kentsel rekreasyon alanları nüfusa bağlı olarak çok sayıda kullanıcıya hitap etmektedir. Bu nedenle kentsel rekreasyon alanlarında kullanılan donatı elemanlarının da yörenin sosyo-kültürel özelliklerine göre şekillenmesi, kullanıcı gereksinimlerine cevap verecek işlevlere uygun biçimde tasarlanması önem taşımaktadır (Güremen 2011; Yıldırım 2011). Her bölgede farklı tasarlanabilecek donatı elemanları genelde aydınlatma elemanları, oturma birimleri, zemin kaplamaları, çöp kutuları, bariyerler, bilgi/işaret levhaları, heykeller, havuzlar, çeşmeler ve duraklardır. Ülkemizde kentsel donatı elemanları ve kullanıcı memnuniyeti konusunda yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Kuşkun ve Yılmaz (2003) yaptıkları çalışmada Erzurum kent merkezindeki donatı elemanlarından kullanıcıların fonksiyonel ve estetik bakımdan memnuniyet derecelerinin düşük düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Şişman ve Yetim (2004) Tekirdağ kent merkezinde yürüttüğü çalışmada özgün kimlik taşımayan donatı elemanlarında memnuniyetin düşük olduğunu belirtmiştir. Bayraktar ve ark (2008) Ankara Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan donatı elemanlarının estetik ve fonksiyonel olmadıkları; kent kimliği açısından da bir referans oluşturmadıkları sonuçlarına ulaşmışlardır. Bulut ve ark (2008) Erzurum kent merkezinde yaptıkları çalışmada kullanılan donatı elemanlarının fonksiyon ve miktar bakımından yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Erdoğan ve ark (2011) Antalya'da yaptıkları çalışmada kullanıcıların parklarda yer alan donatı elemanlarından estetik ve fonksiyonel bakımdan memnuniyet derecesinin orta ve iyi düzeyde olduğunu belirlemiştir.

Kültürel değerlerin sürdürülebilirliği konusunda ileri bir anlayışa sahip Avrupa kentlerinde kullanılan donatı elemanı örnekleri Şekil 2'de verilmiştir. Barselona'da aydınlatma elemanı ve çeşme, Madrid'in simgesi olan heykelin diğer donatılarda kullanımı ve Lizbon'da zemin kaplaması örnekleri kentin tarihi-kültürel özelliklerini ve kimliğini vurgulamaktadır.

Şekil 1 İçinden nehir geçen bazı dünya kentleri (Özgün)

Barselona

Madrid

Lizbon

Şekil 2 Barselona, Madrid ve Lizbon kentlerine kimlik kazandıran donatı elemanı örnekleri (Özgün)

Materyal ve Yöntem

Materyal

Eski çağlardan beri önemli bir kent olma özelliğini sürdüren Antakya, su kemerleri ve mimari yapıları ile dikkat çekmektedir. Şehrin ilk yerleşimi Habib-i Neccar Dağı ile Asi Nehri arasında kurulmuştur (Gökhan 2010; Gündüz ve Hiloğlu 2010). Asi Nehri Lübnan'da doğup Suriye'yi geçerek Türkiye'ye (Hatay) ulaşmakta ve Antakya'nın ortasından geçerek Samandağ'dan Akdeniz'e dökülmektedir. Asi Nehri kent içinde yaklaşık 2 km uzunluğunda, 30-35 m genişliğinde bir kanal halindedir

(Anonim 2011; Anonim 2013). Araştırma alanı olarak Asi Nehri kenarında Kanatlı, İnönü ve İzzet Güçlü Caddeleri ile nehir arasındaki kıyı bandı seçilmiştir. Bu alanın uzunluğu 2400 m, genişliği ortalama 4 m'dir. Bazı kesimlerde genişlik azalarak 3 m'ye düşmekte, bazı alanlarda da artarak 5 m'ye çıkabilmektedir (Şekil 3). Bu alan, yürüyüş parkuru ile belirli aralıklarla oluşturulmuş teraslarla pasif ve aktif rekreasyonel eylemler için kullanılabilmektedir. Bu çalışmanın konusunu kıyı bandında bulunan donatı elemanları oluşturmaktadır.

Bu çalışmada şehir yönetimi açısından önem taşıyan halkın memnuniyet düzeyinin eski ve yerleşmiş bir kent kültürünün izlerini taşıyan Anadolu'nun en eski şehirlerinden biri olan Antakya'yı ikiye bölen Asi Nehri kenarında kıyı bandı olarak düzenlenen rekreasyonel alandaki donatı elemanlarının estetik, fonksiyonel ve sayısal yeterliliği bakımından ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yöntem

Çalışma Asi Nehri kıyı bandı donatı elemanlarından memnuniyet düzeyini belirlemek amacıyla Nisan-Temmuz 2012 ayları arasında 3 aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada yeterlilik yönünden değerlendirilmek üzere araştırma alanında bulunan donatı elemanlarının nitelik ve nicelikleri belirlenerek mevcut durum ortaya konulmuştur. Bu amaçla alanda bulunan tüm elemanlara ait veriler yerinde gözlem yapılarak elde edilmiştir. İkinci aşamada anket çalışması yapılmıştır. Örnek büyüklüğü "ana kitle oranına dayalı basit tesadüfi olasılık örneklemesi" yöntemiyle $n=z^2(pxq)/d^2$ formülü kullanılarak belirlenmiştir (Hair ve ark., 2000; Malhotra, 2004). Formülde n: örmek büyüklüğü, z: 1,96 (%95 güven düzeyine karşılık gelen standart z değeri), p: ölçmek istediğimiz özelliğin ana kütlede bulunma ihtimali (%50 alınmıştır), q: 1-p (ilgili özelliğe sahip olmayan ana kitle oranı), d: kabul edilen hata tolerans düzeyini (çalışmada %10 kabul edilmiştir) göstermektedir. Buna göre değerler formülde yerine yazıldığında [$n=(1,96)^2$ x (0,5 x 0,5) / $(0,1)^2$] sonuç 96 olarak bulunmuştur. Ancak, anketlerde oluşabilecek hata veya eksik veri çıkma olasılığı göz önünde bulundurularak anket yapılacak birey sayısı 100 olarak belirlenmiştir. Standart olarak hazırlanan anket formu alanı kullanan bireyler arasından tesadüfi olarak seçilerek araştırma alanında yüz yüze görüşme ile uygulanmıştır. Anket 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, katılımcıların genel bilgileri (cinsiyet, yaş, eğitim durumu) ile araştırma alanının kullanımına yönelik bilgileri (kullanım sıklığı–düşük: iki haftada 1; orta: haftada 1; sık: haftada 2; çok sık: haftada 3 ve üzeri-, alana birlikte gelinen kişiler, alana ulaşma biçimi) içermektedir. Anketin ikinci bölümü ise daha önce alanda saptanan donatı elemanlarının miktar, estetik ve fonksiyonel özellikleri bakımından kullanıcı memnuniyetini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Araştırma alanındaki zemin ve özellikle eski ve yeni yerleşim alanlarını bağlaması nedeniyle çalışmada önemli kabul edilen dört adet köprü de donatı elemanı olarak bu çalışmanın kapsamı içine alınmıştır. Kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan derecelendirmede 1: en düşük memnuniyet düzeyini, 2: orta memnuniyet düzeyini, 3: en yüksek memnuniyet düzeyini göstermektedir. Son aşamada elde edilen veriler SPSS 17.0 programı kullanılarak istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Kullanıcıların donatı elemanlarından miktar, estetik ve fonksiyonel açıdan memnuniyet düzeylerine ait oranlar "Crosstabs", bunların parametrelerle ile ilişkisi "Tek Yönlü Varyans Analizi", düzeyler arasındaki farklılıklar ise "Duncan Çoklu Karşılaştırma Testi" ile değerlendirilmiştir. Sonuçta elde edilen tüm veriler değerlendirilerek alanla ilgili belirli önermeler oluşturulmuş; bu önermeler ışığında alana yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir.

Bulgular

Donatı Elemanlarına Ait Bulgular

Araştırma alanında kullanıldığı belirlenen donatı elemanları Şekil 4'te verilmiş, donatı elemanlarının yapım malzemeleri Çizelge 1'de verilmiştir. Her donatı elemanı belirli bir standartta ve genellikle tek tiptir. Aydınlatma elemanı: Siyah renkli ferforjeden yapılmış olup, tek tiptir. 8 m aralıklarla kullanılmıştır. Oturma birimi: Balkon şeklinde oluşturulmuş alanda sabitlenmiş biçimde karşılıklı yerleştirilen ahşap+ferforjeden yapılmış olup, tek tiptir. Çöp kutusu: Ahşap+ferforjeden yapılmış, üzeri açık olup tek tiptir. Yaklaşık 50 m aralıkla kullanılmıştır. Bariyer: Metal ve ferforje malzemenin kullanıldığı bariyerler 1 m yükseklikte olup, nehirle sınır oluşturmaktadır. Bilgi-İşaret Levhası: Alanda toplam 5 adet metal levha bulunmakta, ve bunlar sadece fonksiyonel nitelik taşımaktadır. Zemin kaplaması: Andezit, bazalt karo ve ahşap malzemeler zemin kaplama olarak kullanılmıştır. Yürüme ve koşma gibi aktivitelere olanak veren kısımlarda ahşap; diğer kısımlarda ise andezit ve bazalt karışımına yer verilmiştir. Köprü: Eski ve yeni kenti bağlamak amacıyla kullanılan yaya köprüleri iki tip olup; 3'ü çelik konstrüksiyon, 1'i de taş yapıdır.

Kullanıcı Memnuniyetine Ait Bulgular

Çalışmada kullanıcıların kişisel özellikleri ve alanı kullanım biçimleri belirlenmiş; bunların alanı kullanım sıklığı ile ilişkisi değerlendirilmiştir (Çizelge 2). Değerlendirme sonucunda ankete katılan erkek bireylerin %31,3'ünün alanı orta sıklıkta, kadınların ise %30,8'inin düşük sıklıkta kullandığı belirlenmiştir. Yaş grupları arasında 39-49 yaş grubunun %54,5'i, 50 ve üzeri yaştaki kullanıcıların ise %50,0'si alanı sık kullandıklarını belirtmiştir. Alanın 17-27 yaş grubu tarafından düşük sıklıkta kullanılma nedeni eğitimleri nedeniyle boş zamanlarının daha az olması ya da alanın gençlere cazip gelmeme olasılığı kabul edilebilir. Eğitim düzeyinin azalması ile alanın kullanım sıklığının artışı arasında doğrusal bir artış vardır. İlköğretim mezunlarının %33,3'ü, yükseköğretim mezunlarının %15,0'i alanı çok sık kullanmaktadır. Alana arkadaşları ve ailesiyle birlikte gelenlerin %38,5'i sık kullanmakta; bu da alanın ailelerin birlikte zaman geçirebilecekleri nitelikte olduğunu göstermektedir. Yaya olarak alana ulaşan bireylerin %57,6'sı düşük sıklıkta, özel araç ve toplu taşıma araçlarını kullanarak daha uzak mesafelerden gelenlerin ise %48,0'inin alanı sık kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre "aktif kullanıcı"ların %67'si araçla ulaşılabilecek mesafelerden alana gelmektedir. Bu durum kent merkezindeki konumu ve benzer nitelikte başka bir alanın bulunmaması ile açıklanabilir.

Şekil 3 Araştırma alanının konumu ve görünümü

Şekil 4 Asi Nehri kenarı donatı elemanları (Özgün)

Asi Nehri kenarını rekreasyonel amaçlarla kullanan bireylerin kişisel özellikleri ile alandaki donatı elemanlarından memnuniyetleri arasındaki ilişki Çizelge 3'te verilmiştir. Kullanıcı memnuniyeti tüm parametreler bakımından incelenmiş ve orta düzeyin (2,00) altındaki memnuniyet "sınır düzey" kabul edilmiştir. Cinsiyet ile aydınlatma elemanlarının miktarı (p: 0,035) ve köprülerin fonksiyonları (p: 0,013) arasında önemli derecede anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Yaş ile donatı elemanlarının miktar, estetik ve fonksiyonel özellikleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Eğitim durumu ile oturma birimlerinin fonksiyonu (p: 0,033) ve köprülerin fonksiyonları arasında önemli (p: 0,010) derecede ilişki olduğu belirlenmiştir. İlköğretim mezunlarının oturma birimlerinin fonksiyonu bakımından memnuniyeti sınır düzeydedir. Bu bireylerin büyük kısmının alanı çok sık kullanması nedeniyle fonksiyonel bakımdan eksikliği daha yoğun hissettiği söylenebilir.

Çizelge 1 Alanda kullanılan donatı elemanları ve yapım malzemeleri

No	Adı	Miktarı	Yapım Malzemesi
1	Aydınlatma Elemanı	180 adet	Ferforje
2	Oturma Birimi	52 adet	Ahşap + Ferforje
3	Çöp Kutusu	45 adet	Ahşap + Metal
4	Bariyer	1800 m ve 600 m	Metal ve Ferforje
5	Bilgi-İşaret Levhası	5 adet	Metal
6	Zemin Kaplaması	9600 m^2	Andezit, Bazalt Karo ve Ahşap
7	Köprü	4	Çelik ve Taş

Çizelge 2 Kullanım sıklığının cinsiyet, yaş, eğitim durumu, alana gelinen kişiler ve alana ulaşım şekline göre ilişkisi

		Genel Oran (%)	Kullanım sıklığı			
			Az (%)	Orta (%)	Sık (%)	Çok sık (%)
Cinsiyet	Erkek	48	29,2	31,3	22,9	16,6
	Kadın	52	30,8	23,1	26,9	19,2
Yaş	17-27	56	30,4	28,6	23,2	17,9
	28-38	29	34,5	24,1	13,8	27,6
	39-49	11	18,2	27,3	54,5	0,0
	50 ve üzeri	4	25,0	25,0	50,0	0,0
Eğitim durumu	Yükseköğretim	40	27,5	37,5	20,0	15,0
	Lise	39	35,9	20,5	30,8	12,8
	İlköğretim	21	23,8	19,0	23,8	33,3
Alana gelinen kişiler	Yalnız	18	44,4	38,9	11,1	5,6
	Arkadaş ile	33	36,4	27,3	21,2	15,2
	Aile ile	23	13,0	39,1	26,1	21,7
	Arkadaş ve aile ile	26	26,9	7,7	38,5	26,9
Alana ulaşım şekli	Yaya olarak	33	57,6	9,1	18,1	15,2
	Özel araç ile	22	18,2	45,5	9,1	27,3
	Toplu taşıma araçları ile	21	28,6	38,1	23,8	9,5
	Özel araç ve toplu taşıma araçları ile	24	4,2	22,2	48,0	27,8

Çizelge3 Cinsiyet, yaş ve eğitim durumunun kullanıcıların memnuniyet düzeyine etkisi

Donatı elemanı	Parametre	Cinsiyet		Yaş				Eğitim durumu		
		Erkek	Kadın	17-27	28-38	39-49	50 ve üzeri	Yüksek öğretim	Lise	İlköğretim
Aydınlatma elemanı	Miktar	1,97	2,26	2,07ab	2,17ab	2,45a	1,75b	2,05a	2,20a	2,14a
	Estetik	1,81	1,92	1,85a	1,89a	2,00a	1,50a	1,70a	2,00a	1,95a
	Fonksiyon	1,97	1,92	1,96a	1,96a	1,90a	1,75a	1,92a	1,94a	2,00a
Oturma birimi	Miktar	1,77	1,76	1,73a	1,75a	1,81a	2,25a	1,77a	1,87a	1,57a
	Estetik	2,04	2,07	2,07b	2,03b	1,81b	2,75a	2,15a	2,12a	1,76b
	Fonksiyon	2,04	2,03	2,08b	1,89b	1,90b	2,75a	2,17a	2,10a	1,66b
Çöp kutusu	Miktar	1,68	1,61	1,57a	1,68a	1,81a	2,00a	1,65a	1,64a	1,66a
	Estetik	2,02	1,84	1,94a	1,93a	1,81a	2,00a	1,92a	1,89a	2,00a
	Fonksiyon	2,08	1,84	2,01a	1,86a	2,00a	1,75a	1,85a	1,94a	2,19a
Bariyer	Miktar	2,27	2,23	2,28a	2,06a	2,45a	2,50a	2,22ab	2,12b	2,52a
	Estetik	2,18	2,23	2,25ab	2,06b	2,18ab	2,75a	2,20a	2,20a	2,23a
	Fonksiyon	2,04	2,11	2,12a	1,89a	2,18a	2,50a	2,20a	2,05a	1,90a
İşaret/bilgi levhası	Miktar	2,06	1,84	1,82a	2,03a	2,18a	2,50a	1,97a	1,94a	1,90a
	Estetik	1,87	1,71	1,71a	1,82a	2,00a	2,00a	1,67a	1,87a	1,85a
	Fonksiyon	1,87	1,75	1,71a	1,93a	1,81a	2,25a	1,67a	1,84a	2,00a
Zemin kaplaması	Miktar	2,29	2,32	2,25a	2,27a	2,72a	2,25a	2,37a	2,35a	2,09a
	Estetik	2,29	2,26	2,30a	2,24a	2,18a	2,50a	2,32a	2,25a	2,23a
	Fonksiyon	2,20	2,26	2,23a	2,24a	2,27a	2,25a	2,40a	2,15a	2,09a
Köprü	Miktar	2,50	2,53	2,51ab	2,51ab	2,36b	3,00a	2,55a	2,58a	2,33a
	Estetik	2,56	2,38	2,37a	2,62a	2,45a	2,75a	2,47a	2,51a	2,38a
	Fonksiyon	2,41	2,73	2,50a	2,62a	2,72a	3,00a	2,35b	2,76a	2,66a

* Tabloda 1: az, 2: orta, 3: yüksek memnuniyet düzeyini ifade etmektedir.

** Yatayda verilen değerler arasındaki farklılıklar her bir parametre (cinsiyet, yaş, eğitim durumu) için kendi arasındadır. a en yüksek değeri ifade etmektedir.

Çizelge 4 Kullanıma yönelik özelliklerin kullanıcıların memnuniyet düzeyine etkisi

Donatı elemanı	Parametre	Kullanım sıklığı				Alana gelinen kişiler				Alana ulaşma biçimi			
		Az	Orta	Yüksek	Çok yüksek	Yalnız	Aile ile	Arkadaş ile	Aile ve arkadaş ile	Yaya olarak	Özel araç ile	Toplu taşıma araçları ile	Özel araç ve toplu taşıma araçları ile
Ayd. elemanı	Miktar	1,96bc	2,40a	2,24ab	1,83d	2,16a	2,12a	2,21a	2,03a	1,87b	2,09ab	2,38a	2,29a
	Estetik	1,70a	2,03a	1,96a	1,77a	1,88a	1,90a	1,95a	1,73a	1,72a	2,00a	2,04a	1,79a
	Fonks.	1,76a	2,07a	2,12a	1,83a	1,94a	1,96a	1,86a	2,20a	1,69b	1,95ab	2,23a	2,04ab
Oturma birimi	Miktar	1,86a	1,77a	1,80a	1,55a	1,50b	2,09a	1,65b	1,65b	1,69a	1,86a	1,85a	1,70a
	Estetik	2,20a	2,11ab	2,08ab	1,72b	1,88b	2,36a	1,78b	2,03ab	2,00a	2,04a	2,28a	1,95a
	Fonks.	2,03a	2,11a	2,12a	1,83a	1,88a	2,27a	1,82a	2,03a	1,96a	1,90a	2,28a	2,04a
Çöp kutusu	Miktar	1,50b	2,11a	1,60b	1,27b	1,94a	1,48a	1,82a	1,50a	1,45a	1,86a	1,52a	1,83a
	Estetik	1,96ab	2,25a	1,76b	1,61b	2,27a	1,75bc	2,17ab	1,69b	1,81ab	2,00ab	2,23a	1,75b
	Fonks.	1,80b	2,29a	1,88ab	1,83ab	2,44a	1,60b	2,26a	1,80b	1,87a	1,90a	2,00a	2,08a
Bariyer	Miktar	2,23a	2,07a	2,48a	2,22a	2,16a	2,21a	2,43a	2,19a	2,39a	2,09a	2,19a	2,25a
	Estetik	2,16a	2,11a	2,44a	2,11a	2,05a	2,18a	2,21a	2,34a	2,21a	2,04a	2,28a	2,29a
	Fonks.	2,10a	2,14a	2,32a	1,61b	1,94a	2,09a	2,26a	2,00a	2,18a	1,86a	2,09a	2,12a
İşaret/ bilgi levhası	Miktar	2,13a	2,03ab	1,64b	1,94ab	2,33a	1,90ab	1,82b	1,84b	2,06a	2,04a	1,61a	2,00a
	Estetik	1,96a	1,77a	1,64a	1,72a	2,00a	1,66a	1,91a	1,69a	1,90a	1,86a	1,57a	1,75a
	Fonks.	2,00a	1,74a	1,64a	1,83a	1,83a	1,72a	1,91a	1,80a	1,96a	1,90a	1,47b	1,79ab
Zemin kapl.	Miktar	2,23ab	2,51a	2,44a	1,94b	2,44a	2,21a	2,30a	2,34a	2,30a	2,13a	2,33a	2,45a
	Estetik	2,26a	2,44a	2,24a	2,11a	2,50a	2,30a	2,21a	2,15a	2,27a	2,04a	2,52a	2,29a
	Fonks.	2,10a	2,37a	2,28a	2,22a	2,16a	2,33a	2,17a	2,23a	2,09b	2,13ab	2,57a	2,25ab
Köprü	Miktar	2,50a	2,40a	2,72a	2,44a	2,27a	2,63a	2,52a	2,53a	2,63a	2,50a	2,28a	2,58a
	Estetik	2,53a	2,29a	2,56a	2,50a	2,38ab	2,72a	2,26b	2,38ab	2,42a	2,50a	2,85a	2,45a
	Fonks.	2,60a	2,48a	2,60a	2,66a	2,38a	2,60a	2,56a	2,69a	2,54ab	2,50ab	2,85a	2,45b

* Tabloda 1: az, 2: orta, 3: yüksek memnuniyet düzeyini ifade etmektedir.

** Yatayda verilen değerler arasındaki farklılıklar her bir parametre (kullanım sıklığı, alana gelinen kişiler, alana ulaşma biçimi) için kendi arasındadır. a en yüksek değeri ifade etmektedir.

Asi Nehri kenarı kullanıcılarının alanı kullanım sıklığı, alana geldikleri kişiler ve alana ulaşım şekilleri ile donatı elemanlarından memnuniyetleri arasındaki ilişki Çizelge 4'te verilmiştir.

Kullanım sıklığı ile donatı elemanlarının miktar, estetik ve fonksiyonları bakımından memnuniyet durumu arasındaki farklılıklar aydınlatma birimlerinin miktarı (p: 0,017), çöp kutularının miktarı (p: 0,001), çöp kutularının estetik niteliği (p: 0,026), bariyerlerin fonksiyonu (p: 0,017) ve zemin kaplamasının miktarı (p: 0,031) yönlerinden önemli derecede anlamlı bulunmuştur. Alanı az ve çok yüksek sıklıkta kullanan bireylerin aydınlatma elemanlarının miktarı, çöp kutularının miktar ve estetik niteliklerinden memnuniyeti sınır düzeyde yani 2,00'nin altındadır. Bariyerlerden memnuniyet genellikle orta düzeyde olsa da alanı çok yüksek sıklıkta kullananların memnuniyeti fonksiyonel bakımdan sınır düzeydedir. Alana birlikte gelinen kişiler ile donatı elemanlarının miktar, estetik ve fonksiyonları bakımından memnuniyet durumu arasındaki farklılıklar oturma birimlerinin miktarı (p: 0,011), oturma birimlerinin estetik niteliği (p: 0,009), çöp kutularının estetik niteliği (p: 0,018) ve çöp kutularının fonksiyonel niteliği (p: 0,000) bakımlarından önemli derecede anlamlı bulunmuştur. Alana yalnız gelen bireyler ile arkadaşlarıyla gelenlerin oturma birimlerinden miktar ve estetik bakımdan memnuniyeti sınır düzeydedir. Alanı ailesi ve arkadaşları ile kullananlar ise çöp kutularından miktar ve estetik olarak memnun değildir. Alana ulaşım şekilleri ile donatı elemanlarının miktar, estetik ve fonksiyonları bakımından memnuniyet durumu arasındaki farklılıklar aydınlatma birimlerinin miktarı (p: 0,034), aydınlatma birimlerinin fonksiyonu (p: 0,018) ve işaret/bilgi levhalarının fonksiyonu bakımından önemli derecede anlamlıdır.

Tartışma ve Sonuç

Tarih boyunca yerleşim alanlarını yönlendiren su, kente kimlik kazandıran bir unsurdur. Kent merkezinden geçen akarsular kent ekolojisine katkısı ve yaşam alanları oluşturmasının yanı sıra rekreasyon alanları oluşturmaları ile önem kazanmışlardır (Sağlık ve ark. 2012). Anadolu'nun en eski şehirlerinden biri olan Antakya'nın da yerleşim alanının kurulmasında Asi Nehri'nin etkisi bulunmaktadır. Kent içerisinden geçerek yerleşim alanlarının sınırlarını ve gelişim yönünü etkileyen nehir kent kimliğine de katkı sağlamaktadır. Zaman içerisinde özellikle taşkınlar nedeniyle kanal haline getirilmesi kenarındaki kavak ağaçlarıyla özdeşleşen nehrin etkinliğini azaltmıştır. Buna rağmen Asi Nehri kıyı bandı eski ve yeni yerleşim alanları arasında bağlantı sağlaması, kentteki alternatif rekreasyonel alanların kısıtlı olması gibi sebeplerle yoğun olarak kullanılmaktadır. Alan özellikle spor yapma, yürüyüş, dinlenme ve seyir amaçlarıyla fazlaca tercih edilmektedir.

Kentsel rekreasyon alanlarında kullanılan donatı elemanları da sağladıkları konfor ve estetik nitelikleri ile önem kazanmıştır. Alanın konumu, büyüklüğü ve fonksiyonuna göre donatı elemanının fonksiyonu,

tasarımı, yer aldığı çevre ile uyumu ve malzemesi değişmektedir (Yücel, 2006). Kentsel mekanların en iyi biçimde kullanılabilirliği donatı elemanlarının miktar, estetik ve fonksiyonel açıdan yeterliliği ile sağlanmakta (Kuşkun ve Yılmaz 2003); bu durum kullanıcı memnuniyetini etkilemektedir (Şişman ve Yetim 2004). Bu amaçla, Asi Nehri kıyı bandı rekreasyon alanında kullanılan donatı elemanlarının malzemesi, miktarı ve estetik-fonksiyonel nitelikleri bakımından değerlendirildiği bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular tek tek ele alınmıştır.

Alanda bulunan zemin kaplamaları yürüme ve koşma gibi rekreasyonel aktivitelere izin veren yapıda olan doğal malzemelerden oluşmaktadır. Bulut ve ark (2008) da benzer şekilde Erzurum kent merkezindeki zemin kaplamalarının doğal malzemelerden oluştuğu ve özellikle kış aylarında yürümeyi kolaylaştırdığı konusuna vurgu yapmışlardır.

Aydınlatma elemanları tek tip kullanılarak bir standart oluşturulsa da, bu donatılardan estetik ve fonksiyon bakımından memnuniyet sınır düzeydedir. Bayraktar ve ark (2008)'in bildirdiği gibi bulvar, cadde, kıyı bandı vb bir alanda malzeme ve tasarım bakımından tek tip aydınlatma elemanı kullanımı bütünlüğün sağlanmasında önem taşımaktadır. Bu durumda Asi Nehri kıyısı rekreasyon alanının bu konudaki başarısından söz edilebilir.

Oturma birimleri için balkon şeklinde tasarlanan kısımlar dışında alan yaratılmamış olması nedeniyle miktar bakımından memnuniyet sınır düzeydedir. Ancak, malzeme ve tasarım bakımından kullanıcıların fiziksel konforu sağlanmıştır. Bu veriler, Erdoğan ve ark (2011)'nın Antalya parkları örneğinde oturma birimlerinin estetik ve fonksiyonel bakımdan orta ve iyi düzeydeki memnuniyet verileri ile benzerlik göstermektedir.

Bariyerlerden memnuniyet tüm kullanıcı grupları için orta ve yüksek düzeydedir. Bu durum kullanılan malzemenin çevreye uygun olduğunun düşünülmesinden, tasarımda estetik ve fonksiyon prensiplerinin yerine getirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Çöp kutularından memnuniyet miktar, estetik ve fonksiyon bakımından sınır düzeydedir. Bu durum ihtiyaç duyulan alanlarda kullanılmaması, alanı kullanan kişi sayısının göz önünde bulundurulmaması ve görsel niteliğinin kent kimliği ile uyuşmamasından kaynaklanmaktadır. Şişman ve Yetim (2004) Tekirdağ; Bayraktar ve ark (2008) Ankara Atatürk Bulvarı örneğinde benzer veriler elde etmiş; bu elemanların görsel ve çevresel kirlilik oluşturarak olumsuzluk yaratabileceklerini belirtmişlerdir.

İşaret/bilgi levhalarından memnuniyet çoğunlukla miktar, estetik ve fonksiyon bakımından sınır düzeydedir. Alanda özensizce kullanılan bu elemanlar ve malzemeleri insanları yönlendirmekten ve bilgilendirmekten uzaktır. Kuşkun ve Yılmaz (2003) Erzurum kentinde yaptıkları çalışmada aynı şekilde fonksiyonunu yerine getirmekten uzak bu donatıların kent imajını da olumsuz etkilediği hususunu vurgulamıştır.

Asi Nehri ile ikiye ayrılan eski ve yeni yerleşim alanlarının bağlantısını sağlayan köprüler tüm kullanıcı grupları tarafından çoğunlukla yüksek düzeyde memnuniyet duyulan donatı elemanlarıdır.

Kentsel donatı elemanları yapısal çevre ile uyumlu, insan yaşamını kolaylaştıran, işlevsel ve estetik gereksinimleri yerine getiren, özgün öğeler olarak kullanıldığında kent kimliği ile kentsel yaşam kalitesine yüksek oranda katkı sağlayan unsurlar olacaktır (Bulut ve Atabeyoğlu 2007; Sakal 2007). Bu nedenle Asi Nehri kenarında kullanılan donatı elemanlarının doğal, tarihi ve kültürel değerleri ile ön plana çıkan bu kentteki diğer yapısal elemanlarla bütünlük sağlayarak kent kimliği ile özdeşleşen bir alan olarak tanımlanması sağlanmalıdır. Kent için simge olabilecek bazı flora ve fauna üyeleri arasında Türkiye'deki tek yaşam alanı Antakya olan Antakya Dağ Ceylanı (*Gazella gazella*), Akdeniz ve Karadeniz ikliminin hakim olduğu en güney populasyona sahip Porsuk (*Taxus baccata*) ormanları, IUCN kriterlerine göre nesli tehlike altında olan Yeşil Deniz Kaplumbağası (*Chelonia mydas*) ve endemik bir tür olan Yaş Lale (*Fritillaria alfredae* subsp. *glaucoviridis*) bulunmaktadır. Kentsel donatı elemanlarının tasarımı ve kullanımı yerel yönetimler, üniversiteler ve meslek odaları tarafından kente kimlik kazandırması, kentin bütünlüğünü sağlaması, fonksiyonel ve estetik nitelikleri ile kentsel yaşam kalitesinin yükselmesine katkı koyması nedeniyle önemsenmesi gereken bir konudur.

Kaynaklar

Anonim. 2011. Hatay Valiliği, Hatay kültür envanteri cilt I-Antakya. Editör: M. Nalan Yastı, Sistem Ofset, 619 s., Ankara.

Anonim. 2013. Antakya Kaymakamlığı, Genel Bilgiler. http://www.antakya.gov. tr /antakya-rehberi/genel-bilgileri/

Bayraktar N, Tekel A, Ercoşkun ÖY. 2008. Ankara Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan kentsel donatı elemanlarının sınıflandırılması, değerlendirilmesi ve kent kimliği ilişkisi. Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi, 23: 105-118

Bulut Y, Atabeyoğlu Ö. 2007. Fountains as urban furniture in historical urban structure and usage culture: Erzurum City case. Building and Environment, 42: 2432-2438.

Bulut Y, Atabeyoğlu Ö, Yeşil P. 2008. Erzurum Kent Merkezi Donatı Elemanlarının Ergonomik Özelliklerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Tarım Bilimleri Dergisi, 14: 131-138

EKU. 2011. Importance of Parks and Recreation. www.recreation.eku. edu/importance-parks-and-recreation

Erdoğan R, Oktay HE, Yıldırım C. 2011. Antalya-Konyaaltı parklarında kullanılan donatı elemanları tasarımlarının kullanıcı görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. Artvin Çoruh Üniv. Orman F. Derg., 12: 1-8.

Gökhan İ. 2010. Memluklar döneminde Antakya. Hatay Araştırmaları I. Antakya Belediyesi Yayınları (Editörler: Ahmet Gündüz, Selim Kaya), Cantekin Matb., Ankara, s: 1-26.

Gündüz A, Hiloğlu C. 2010. Bazı seyyahların gözüyle Antakya (1268-1516). Hatay Araştırmaları I. Antakya Belediyesi Yayınları (Editörler: Ahmet Gündüz, Selim Kaya), Cantekin Matbaası, Ankara, s: 27-37.

Güremen L. 2011. A research about urban furniture in the aspect of urban identity and aesthetics of Amasya province. E-journal of New World Social Sci., 6: 254-291.

Hair JF, Bush RP, Ortina UDJ. 2000. Marketing research (a practical approach fort he new millenium). McGraw-Hill Int. Editions, pp: 666.

Hattapoğlu MZ. 2004. Su olgusunun yerleşmeler evrimindeki yeri ve günümüzde bir kentsel tasarım elemanı olarak yeniden yorumlanması. Mimar Sinan Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Yüksek Lisans Tezi, 168 s., İstanbul.

Kesim GA, Özdede S. 2010. Peyzaj mimarlığı tasarımı açısından kentiçi akarsu düzenlemelerinin önemi. Peyzaj Mimarlığı 4. Kongresi, 21-24 Ekim 2010-Selçuk, Bildiri Kitabı, s: 305-314.

Koçan N. 2012. Doğal alan ve kaynakların turizm ve rekreasyon amaçlı kullanımı: Harşit Çayı (Gümüşhane) ve yakın çevresinde değerlendirme. Fırat Üniv. Fen Bilimleri Dergisi, 24: 77-83.

Kuşkun P, Yılmaz H. 2003. Erzurum kent bütününde donatı elemanlarının kullanımı üzerine bir araştırma. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Dergisi 34: 345-351.

Malhotra NK. 2004. Marketing research (an applied orientation). Pearson Prentice Hill. Fourth Edd., 713 s.

Önen M. 2007. Kentsel kıyı mekanı olarak akarsuların rekreasyonel kullanım potansiyelinin irdelenmesi: Eskişehir Porsuk Çayı ve İstanbul Kurbağalıdere Örneği. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Sağlık A, Erduran F, Çelik A. 2012. Kent içi akarsuların rekreasyonel yönden kullanımı: Çanakkale Sarıçay örneği. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi 5: 43-48.

Sakal AN. 2007. Ankara'da kentsel donatıların peyzaj planlama ve tasarımı açısından analizi ve değerlendirilmesi. Ankara Üniv. Fen Bilimleri Ens. Y. Lisans Tezi, 85 s., Ankara.

Şimşek DS, Korkut AB. 2009. Kıyı şeridi rekreasyon potansiyelinin belirlenmesinde bir yöntem uygulaması: Tekirdağ merkez ilçe örneği. Tekirdağ Z.F. Dergisi, 6:315-327

Şişman EE, Yetim L. 2004. Tekirdağ kentinde donatı elemanlarının peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesi. Trakya Üniv. Fen Bilimleri Dergisi, 5: 43-51.

Yazıcı ABS. 2007. Bir sosyal çevre olarak yerleşke kimliği oluşmasında donatı elemanlarının önemi: Başkent Üniversitesi Bağlıca Yerleşkesi üzerine alan çalışması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Doktora Tezi, Ankara, 199 s

Yıldırım C. 2011. Antalya kenti içindeki parklarda yer alan donatı elemanlarının estetik ve fonksiyon açısından değerlendirilmesi. Akdeniz Ün. F.B.E. Y.L. Tezi, 132 s., Antalya.

Yücel GF. 2006. Kamusal Açık Mekanlarda Donatı Elemanlarının Kullanımı. Ege Mimarlık, 4: 26-29

Zhang L, Wang G. 2013. Urban river plays key role in city landscape planning. Culture Legacy and Ecological Development. pp: 331-335.